

Vikten av att inte ge sig

En bra semester ger inte bara vila och avkoppling utan också nya kunskaper och insikter. Vilka de blir kan ofta vara ganska slumpmässigt.

En improviserad avstickare från resrutten vid sommarens familjebiltur gav inblick i en för mig okänd episod i nittonhundratalshistorien.

På hemväg från några dagar i trakten av Trondheim mot Östersund passerade vi Hegra fästning, som enligt en notering på kartan höll stånd mot den tyska övermakten i 27 dagar under inledningen av ockupationen i april 1940. Vi bestämde oss för att ta av uppför den smala serpentinvägen upp till fästningen och museet och stanna ett par timmar.

Hegra fästning byggdes egentligen för att försvara Norge mot eventuella svenska angrepp efter unionsupplösningen 1905. Den stod klar 1910 och förvandlades några år senare till vapendepå, när hotet från Sverige inte längre ansågs så stort. Dagen efter den tyska inmarschen 9 april 1940 tog drygt 200 norska soldater från Trondheims flygplats Vaernes sin tillflykt till den delvis förfallna fästningen, där de höll stånd mot flera tyska stormningsförsök och förberedde sig för att ge stöd till den allierade motoffensiv de hoppades på. Bland annat försökte man hitta ett skottfält mot Vaernes med fästningens kanoner, vilket inte lyckades då ju fästningen var planerad och byggd för attacker från ett helt annat håll.

Moralisk betydelse

Någon nämnvärd militär betydelse fick aldrig motståndsfickan vid Hegra, men desto större moralisk. Under en månad när de allierades radiosändningar dagligen tvingades rapportera om nederlag, kunde man ändå meddela att ”Hegra fästning håller alltså stånd”. De 200 på Hegra visade omvärlden att inte alla norrmän kapitulerade utan strid, och deras ståndaktighet blev en inspiration för hela det följande norska motståndet mot tyskarna. Först när hoppet om en militär motoffensiv var helt ute, valde de att hissa vit flagg och överlämna sig till fienden. De allra flesta överlevde också, även om många av dem efter fyra veckor utan torra kläder i de fuktiga tunnlarna i berget drabbades av en kronisk åkomma som gick under benämningen ”Hegra-hosta”.

Vad kan man dra för slutsats av den här historien? Kanske att det ibland lönar sig att ta strid för det man tror på, även om man förefaller vara i hopplöst underläge. Kanske har man skänkt lite extra mod åt en meningsfrände som just då inte orkade kämpa. Kanske räddade man en del av sin egen självkänsla. Och även om man förlorade den här gången, kan man ha lagt grunden för en revansch och en seger längre fram.

De slutsatserna kan tillämpas inte bara på militära aktiviteter, utan även på andra situationer där vi tvingas välja mellan att ta strid eller vika undan. Somliga tar regelmässigt strid, andra väljer oftast minsta motståndets lag. Att välja det rätta i olika situationer kräver klokhet.

Att betala priset

En ung svensk Greenpeaceaktivist riskerar flera års fängelse för ett sabotage mot det amerikanska missilförsvarssystemet. Han visste att den skada han kunde göra på missilerna var försumbar, men han ville protestera, rikta strålkastarljuset på ett i grunden människofientligt projekt och inspirera andra att göra motstånd. Både Greenpeace- och tidigare Plogbillsaktivister, och sommarens militanta demonstranter i Göteborg och Genua, hävdar att lagar kan brytas om de strider mot en överordnad moralisk rätt. Men det finns ett par viktiga skillnader. De förstnämnda agerar på så sätt att inga människor skall komma till skada, och de är beredda att själva betala ett högt pris i form av hårda straff från det rättssystem de kritiserar men ändå frivilligt underställer sig. Även om de begått brott och därför måste straffas, är deras agerande värt oändligt mycket mer respekt än de maskerade stenkastarnas.

Personliga val

Hur högt pris man är beredd att betala – och framför allt vilka ändamål som är värda att betala ett högt pris för – är frågor som var och en måste ställa sig, och besvara, själv och enbart för egen del. Greenpeaceaktivistens svar är ett, ditt och mitt förmodligen ett annat.

Ibland är situationen sådan att man avkrävs ett svar – kapitulera eller slåss – men för det mesta finns också möjligheten att passa, att låta tillfället glida förbi. Och handen på hjärtat, visst är det oftast just det vi gör? Åtminstone jag.

Men någon gång kommer man till den punkt som Astrid Lindgren så träffsäkert beskriver i ”Bröderna Lejonhjärta”, där Jonatan Lejonhjärta förklarar för sin lillebror:

- Du förstår Skorpan, det finns saker som man måste göra fast de är farliga. För om man inte gör det, då är man ingen människa, utan bara en liten lort.

Roland Hamlin

Roland Hamlin, Delsbo, är frilansskribent och projektsamordnare.